

Javier Borrego Borrego

Czy Europejski Trybunał w Strasburgu chroni wszystkie prawa człowieka w równym stopniu?

Abstrakt: Tekst rozpoczyna się wspomnieniem historycznej wizyty św. Jana Pawła II w meczecie w 2001 roku, podkreślając szacunek kulturowy, jaki okazało to wydarzenie. Autor przytacza wypowiedź św. Jana Pawła II, że wiara musi stać się kulturą, aby mogła być w pełni przyjęta i przeżywana. Następnie tekst przechodzi do krytycznej analizy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, wskazując na przypadki nieprawidłowości proceduralnych oraz odmienne poglądy na temat orzeczeń związanych z takimi kwestiami jak aborcja czy uznawanie małżeństw cywilnych. Następnie autor rozwija swoją tezę, wykorzystując formę sztuki teatralnej o metaforycznym tytule „Abdi Ibrahim przeciwko Norwegii” jako studium przypadku ilustrującego wpływ islamu na Europę, poprawność polityczną i niepokoje społeczne.

Słowa kluczowe: prawa człowieka, Europejski Trybunał Praw Człowieka

Św. Jan Paweł II był pierwszym papieżem, który – w 2001 w Damaszku – przekroczył progi muzułmańskiego meczetu. Papież, przyjmowany w meczecie Umajjadów przez szejka Ahmada Kuftaro, uszanował tradycję i zdjął swe białe sandały, wykonane specjalnie na tę pamiętną okazję. Zatrzymał się naprzeciwko Qibli i przed pulpitem, z którego w piątki wygłaszane są kazania.

Papież i mufti mieli wspólnie modlić się nad szczątkami Jana Chrzciciela, które tradycja sytuuje w centrum wspomnianego meczetu, ale ze względu na sprzeciw niektórych grup muzułmańskich, papież zmówił modlitwę sam.

Chciałbym zatem rozpocząć moją prezentację od przypomnienia jednego z wielu nauczai i świadectw św. Jana Pawła II. Pragnę podziękować Ave Maria School of Law i Uniwersytetowi Kardynała Stefana Wyszyńskiego.¹

Z wielu powodów to dla mnie zaszczyt i przyjemność powrócić do Polski, narodu, który podziwiam, i uczestniczyć w tej konferencji poświęconej dziedzictwu wspaniałego papieża, świętego godnego naśladowania.

W młodości Jan Paweł II fascynował się literaturą, w szczególności, jak sam przyznał, dramatem i teatrem.

W 1939 roku występował jako aktor w sztuce wystawianej w Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego. Gdy Polska była okupowana przez nazistowskie Niemcy, niemiecki gubernator Hans Frank powiedział, że każdy ślad polskiej kultury musi zostać wyrwany z korzeniami, a Polska nigdy już nie powstanie. Lecz Karol Wojtyła, robotnik w zakładach chemicznych Solvay w Krakowie, przeciwstawił się nazistowskiemu barbarzyństwu – nie siłą, lecz kulturą, siłą słowa. Napisał zatem wiele dramatów i z pomocą znanego aktora, w owym czasie wykonującego pracę motorniczego tramwaju, Mieczysława Kotlarczyka, nadal występował w sztukach wystawianych przez podziemie w Teatrze Rapsodycznym. Porzucił teatr, by zostać księdzem, i kształcił się w konspiracyjnym seminarium duchownym w Krakowie.

Święty Jan Paweł II rzekł: „Wiara, która nie staje się kulturą, jest wiarą nie w pełni przyjętą, nie w całości przemyślaną, nie przeżytą wiernie”.²

¹ Uwaga od Redakcji: niniejszy tekst powstał na podstawie wystąpienia wygłoszonego podczas konferencji „Natural Law Legacy and International Human Rights: Toward a Century of Persuasion”, zorganizowanej 18-19 maja 2022 r. w Warszawie przez Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Ave Maria Law School. Przypisy i niektóre odnośniki zostały dodane przez Redakcję „Chrześcijaństwo-Świat-Polityka” w celu odpowiedniego dostosowania formatu tekstu.

² Jan Paweł II, „Powołanie do życia Papieskiej Rady do spraw kultury”. List do Kardynała Sekretarza Stanu Agostino Casaroli, Rzym, 20.05.1982, [w:] Idem, *Wiara i kultura. Dokumenty, przemówienia, homilie*, Redakcja Wydawnictw KUL, Rzym – Lublin 1988, s. 148 (John Paul II, *Letter to Cardinal Agostino Casaroli instituting the Pontifical Council for Culture*, 20 May 1982, in: AAS 74 (1982), pp. 683-688 [*Una fede che non diventa cultura è una fede non pienamente accolta, non interamente pensata, non fedelmente vissuta*. AAS 74 (1982), p. 685], <https://www.vatican.va/archive/aas/documents/AAS-74-1982-ocr.pdf>).

Nie były to czasy proste. A jednak, dając przykład Karola Wojtyły, św. Jan Paweł II nauczał: „Czuwajcie, aby słuszne pragnienie przekazywania idei urzeczywistniało się za pomocą przekonywania, a nie pod naciskiem gróźb i broni” (XII Światowy Dzień Pokoju, 1979).³

Przeżywajmy naszą katolicką kulturę z MĄDROŚCIĄ, jak bowiem powiedział Jezus, „synowie tego świata są roztrośniejsi w stosunku do ludzi swego pokolenia od synów światłości” (Łk 16, 8).

Święty Jan Paweł II nauczał nas również: „Nie powinniśmy bać się przyszłości. Nie powinniśmy bać się człowieka. [...] Nosimy w sobie zdolność do osiągnięcia mądrości i cnoty”.⁴

Interpretacja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z siedzibą w Strasburgu dotycząca praw chronionych przez *Europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności* bywała niekiedy błędna.

Wyjaśnię Państwu moje odmienne zapatrywania nie na podstawie wydanego wyroku, lecz procesu jego wydawania, poczynając od pytania i odpowiedzi na nie.

Dlaczego Trybunał wydaje tak kategoryczne wyroki?

Z powodów proceduralnych i z chęci dążenia do większej rozpoznawalności Trybunału. W tym celu, na przykład, Trybunał przyznał sobie prawo do decydowania o „prawnej kwalifikacji faktów”.

³ Jan Paweł II, *Oreędzie na XII Światowy Dzień Pokoju „Osiągniemy pokój – wychowując do pokoju”* (1979), 9.12.1978, <https://papiez.wiara.pl/doc/378706.Osiągniemy-pokoj-wychowujac-do-pokoju-1979/3> (24.10.2023); *Message of His Holiness Pope John Paul II for the Celebration of the Day of Peace*, 1 January 1979, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/messages/peace/documents/hf_jp-ii_mes_19781221_xii-world-day-for-peace.html.

⁴ Jan Paweł II, „Przemówienie do Zgromadzenia Ogólnego ONZ, Nowy Jork, 5 października 1995”, 18, [w:] Janusz Poniewierski (red.), *Przemówienia i homilie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Wydawnictwo ZNAK, Kraków 1997, s. 55-56; *Address of His Holiness John Paul II, United Nations Headquarters (New York), 5 October 1995*, 18, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/speeches/1995/october/documents/hf_jp-ii_spe_05101995_address-to-uno.html.

Dla przykładu, Europejski Trybunał rozpatrywał kwestię aborcji nie na podstawie art. 2 Konwencji (prawo do życia), ale na podstawie art. 8 (poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego); (*Tysiąc przeciwko Polsce*).⁵

Jednak Trybunał również sam określa swą własną procedurę.

Na przykład, pozew zwykle nie zostanie dopuszczony do rozpatrzenia przez Trybunał, zanim nie zostaną wyczerpane wszystkie krajowe środki odwoławcze. Czasami jednak, argumentując, że sprawa jest przedmiotem zainteresowania, ponieważ zwiększyłyby to rozpoznawalność sądu, sprawa, w której krajowe środki odwoławcze nie zostały w pełni wykorzystane, a fakty nie zostały udowodnione przed sądami krajowymi, zostanie rozpatrzona przez Trybunał niezależnie od powyższego (np., *A, B, C przeciwko Irlandii*,⁶ między innymi).

Konkluzja ta została jasno wyrażona przez holenderskiego sędziego Egberta Myjera w jego zdaniu odrębnym w sprawie *Muñoz Diaz przeciwko Hiszpanii*, w której małżeństwo zawarte w obrzędku romskim zostało uznane jako małżeństwo cywilne: „jurysdykcja Trybunału nie może rozciągać się na tworzenie praw niewymienionych w Konwencji, bez względu na to, jak bardzo takie nowe prawa byłyby wskazane, czy wręcz pożądane. Interpretując Konwencję w taki sposób, Trybunał może ostatecznie utracić wiarygodność wśród Państw-Stron jako sąd właściwy do orzekania w sprawach prawnych”.⁷

I poszedłbym dalej, przedstawiając sztukę teatralną, jak gdybym był aktorem, na podstawie moich doświadczeń jako sędziego Trybunału w Strasburgu.

Sztuka, podzielona na akty, nosi tytuł *Sprawa Abdi Ibrahim przeciwko Norwegii*, rozstrzygnięta wyrokiem Wielkiej Izby z dnia 10 grudnia 2021 roku.⁸ Ilustruje

⁵ *Tysiąc v. Poland*, Appl. No. 5410/03, Council of Europe: European Court of Human Rights, Strasbourg 20 March 2007, <https://www.refworld.org/cases,ECHR,470376112.html>.

⁶ *Case of A, B and C v. Ireland* (Application no. 25579/05), European Court of Human Rights, Judgement, Strasbourg 16 December 2010, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22:%5B%2225579/05%22%2C%22itemid%22:%5B%222001-102332%22%5D%7D>.

⁷ *Case of Muñoz Díaz v. Spain* (Application no. 49151/07), European Court of Human Rights, Judgement, Strasbourg 8 December 2009, <https://hudoc.echr.coe.int/tpk197/view.asp#%7B%22itemid%22:%5B%222001-96100%22%5D%7D>.

⁸ *Case of Abdi Ibrahim v. Norway* (Application no. 15379/16), European Court of Human Rights, Judgement, Strasbourg 10 December 2021, <https://laweuro.com/?p=17577>.

ona siłę i wpływ islamu w Europie, niezdecydowanie postaw niektórych osób i niepokój o to, co należy uznać za „politycznie poprawne”.

AKT I

Wprowadzenie do postaci występujących w sztuce

Abdi Ibrahim jest obywatelką Somalii. Mając 16 lat, została zapłodniona w swojej wiosce przez mężczyznę, który nie uznał swego ojcostwa. Przeniosła się do Kenii i w traumatycznych warunkach urodziła chłopca.

W wieku 17 lat przeniosła się do Norwegii, gdzie przyznano jej status uchodźcy. Zamieszkała w schronisku dla rodziców i dzieci. Tydzień później pracownicy schroniska wyrazili zaniepokojenie stanem dziecka i stwierdzili, że jego życie jest zagrożone, jeśli pozostanie pod opieką matki. Dziecko zostaje natychmiast umieszczone w domu pracownika opieki społecznej, a następnie w rodzinie zastępczej. Dziecko płacze, nie śpi, gdy odwiedza je matka. Po nieudanych próbach znalezienia muzułmańskiej rodziny chłopiec zostaje oddany pod opiekę norweskiej rodziny chrześcijańskiej.

Matka zaakceptowała rodzinę zastępczą, odstąpiła od wniosku, aby była to rodzina muzułmańska i wyraziła zgodę na wizyty, ale nalegała, aby chłopiec został obrzezany, kształcił się w szkole koranicznej i nie jadł wieprzowiny.

Pracownicy służb zajmujących się ochroną dzieci i norweskie trybunały:

W trakcie całego procesu matka była wysłuchiwana, podobnie jak biegli sądowi. Praca państwa była drobiazgowa, starając się spełnić życzenia matki i jak najlepiej zabezpieczyć interesy dziecka.

Skarga matki do Sądu Najwyższego została odrzucona.

Pięciosobowy skład orzekający i Wielka Izba:

W postępowaniu uczestniczą trzy ciała Trybunału Europejskiego, w pierwszej kolejności Druga Izba, która wydaje pierwsze orzeczenie.

Pięciosobowy skład Drugiej Izby zezwolił na przekazanie przedmiotowej sprawy do Wielkiej Izby (17 sędziów). Orzeczenie nie precyzuje, który sędzia głosował

za przekazaniem przedmiotowej sprawy, jakie postawiono zarzuty ani dlaczego sprawa musiała zostać utajniona.

Wielka Izba ponownie rozpatruje sprawę. Jej skład jest dobrze znany: duński przewodniczący i 16 innych sędziów z Andory, Belgii, Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Chorwacji, Cypru, Estonii, Holandii, Irlandii, Litwy, Monako, Norwegii, Rumunii, Słowacji, Ukrainy i Węgier.

Akt II

W Strasburgu

Pierwsze orzeczenie:

Matka, reprezentowana przez pełnomocnika, w wieku 23 lat (jej syn ma sześć lat) składa pozew do Trybunału Europejskiego. Matka powołuje się na naruszenie jej prawa do prywatności (art. 8) i wolności religijnej (art. 9).

Dopuszczony w ciągu roku, pozew zostaje przekazany rządowi Norwegii. Rząd Republiki Czeskiej zgłasza interwencję i argumentuje, że w procesie adopcji najlepszy interes dziecka nie może być wykorzystywany do pomijania kwestii szczęścia rodziców biologicznych.

We wrześniu 2019 r. Trybunał zwraca się do stron o sformułowanie uwag w innej sprawie dotyczącej adopcji i pozbawienia praw rodzicielskich, *Strand Lobben i inni v. Norwegia*.⁹ 17 grudnia 2019 r. sąd uznał Norwegię winną naruszenia praw rodzicielskich i zezwolenia na adopcję dziecka bez uwzględnienia interesów strony powodowej.

Przekazanie:

W tym samym dniu, w którym zapadł wyrok, Trybunał wystosował komunikat prasowy na temat decyzji w sprawie *Abdi Ibrahim* oraz innego orzeczenia w sprawie przeciwko Norwegii, wskazując, że Trybunał rozpatrzy argumenty strony skarżącej wyłącznie na podstawie art. 8. Komunikat prasowy nosi nagłówek

⁹ *Strand Lobben and Others v. Norway* [GC] (European Court of Human Rights), Information Note on the Court's case-law 232, 22 November 2019, <https://laweuropa.com/?p=10098>; Case of *Strand Lobben and Others v. Norway* (Application no. 37283/13), Judgment, Strasbourg 10 September 2019, <https://laweuropa.com/?p=10073>.

„umieszczenie w rodzinie zastępczej i autoryzacja adopcji bez zgody matki: naruszenie Konwencji”.

Czy kwestia została rozstrzygnięta? Nie.

Strona powodowa, 17 marca 2020 r., w ostatnim dniu trzymiesięcznego terminu, złożyła wniosek o przekazanie sprawy do Wielkiej Izby na podstawie argumentacji, że sprawa dotyczy istotnej kwestii o znaczeniu ogólnym, zgodnie z art. 43 Konwencji, lub poważnego zagadnienia dotyczącego interpretacji Konwencji i jej protokołów.

Przepis ten wywodzi się z Protokołu 11,¹⁰ który pomogłem opracować wraz z przedstawicielami Turcji i Wielkiej Brytanii. Protokół zniósł wymóg udziału Komisji Europejskiej. Przegląd orzeczeń, które nie wpisywały się w konwencję, został uznany za uzasadniony. W skład Wielkiej Izby nie wchodziłby żaden z sędziów izby niższej, z wyjątkiem przewodniczącego tej izby i właściwego sędziego krajowego.

W tym przypadku przewodniczący Pierwszej Izby wystąpił z wnioskiem o wyłączenie go ze składu Wielkiej Izby. Został on zastąpiony przez wiceprzewodniczącego Trybunału, sędziego z Danii.

Dlaczego skład orzekający przychylił się do wniosków o nierozpoznawanie sprawy, złożonych przez pięciu sędziów, w ciągu miesiąca od złożenia przez powoda wniosku o wznowienie postępowania? Nie wiadomo.

Czy strona skarżąca, która uzyskała korzystne orzeczenie, często ubiega się o ponowne rozpatrzenie sprawy przez Wielką Izbę?

Nie, ponieważ ryzykowałyby wydanie nowego, niekorzystnego orzeczenia.

Jednak w głośnej sprawie *Nawalny przeciwko Rosji* powód uzyskał korzystne orzeczenie w odniesieniu do niektórych swoich skarg, lecz nie wszystkich. Zarówno Nawalny, jak i rząd rosyjski złożyli wniosek o przedłożenie sprawy Wielkiej Izbie,

¹⁰ *Protocol No. 11 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Restructuring the Control Machinery Established Thereby*, Strasbourg, 11.05.1994, <https://www.refworld.org/docid/42ef8c812.html>.

która w swym orzeczeniu rozszerzyła liczbę stwierdzonych naruszeń względem skarżącego.¹¹

Akt III

Wielka Izba

Część I

Wielka Izba rozpatruje sprawę i przeprowadza wysłuchanie online w dniu 27 stycznia 2021 roku. Zapoznaje się z wyrokiem Drugiej Izby, argumentami strony powodowej, dokumentacją rządu norweskiego, materiałami złożonymi przez inne rządy, rodziców adopcyjnych dziecka, z których wszyscy zostali upoważnieni przez Przewodniczącego Izby do wniesienia swoich wkładów w postępowanie.

Powódka wnosi, aby jej roszczenie z art. 8 zostało rozszerzone o art. 9 dotyczący wolności religijnej oraz art. 2 Protokołu nr 1 dotyczący prawa do nauki. Twierdzi ona, że chrzest dziecka w kościele misyjnym, który ponoć przypominał sektę i który nie należy do głównego nurtu kościoła chrześcijańskiego w Norwegii, naruszył jej prawa.

Argument ten nie został jednak rozpatrzony przez Wielką Izbę, choć powołała się ona na norweską konstytucję, która stanowi, że Kościół Norwegii jest luterańskim kościołem ewangelickim, wspieranym przez państwo. Orzeczenie izby nie odnosi się do faktu, że rodzina zastępcza, która stała się rodziną adopcyjną, należy do Kościoła Misyjnego Przymierza Norwegii i Norweskiego Towarzystwa Misyjnego. Fakt ten został uwzględniony w wyroku Wielkiej Izby.

Rząd norweski uznał, że nie doszło do naruszenia art. 8 i że sprawa mieści się w krajowym marginesie uznaniowości. Argumentował, iż skarga dotycząca wolności religijnej powinna odnosić się do art. 9, a nie art. 2 Protokołu nr 1.

Strony trzecie przedstawiły swoje stanowiska; rząd Danii wskazał, zgodnie ze stanowiskiem Norwegii, że Druga Izba przypisała zbyt dużą wagę prawom rodzica biologicznego, wbrew najlepiej pojętemu interesowi dziecka.

Rząd Republiki Czeskiej opowiedział się po stronie rodziców biologicznych i za wychowywaniem dziecka zgodnie z ich przekonaniem i tradycjami. Rząd Turcji

¹¹ Case of *Navalnyy v. Russia* (Applications no. 29580/12 and 4 others), Judgement, Strasbourg 15 November 2018, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-187605%22>}.

argumentował naruszenie art. 8 i 9 oraz art. 2 Protokołu nr 1, i dodał kolejne naruszenie: art. 14 dotyczącego dyskryminacji. AIRE, „*Centre Advice Individual Rights Europe*”, brytyjska organizacja praw człowieka, argumentowała, iż dziecko powinno było uczestniczyć w procesie adopcyjnym. Podkreśliła również, że adopcja nie jest dozwolona przez islam i jest zabroniona przez Koran oraz wskazała, że w świecie muzułmańskim apostazja jest przestępstwem.

Na koniec rodzice adopcyjni zwrócili się do Wielkiej Izby o wzięcie pod uwagę najlepszego interesu dziecka i więzi rodzinnych oraz „życia prywatnego” w łonie jego rodziny adopcyjnej.

Część II: Następstwa wysłuchania

Po wysłuchaniu, które odbyło się online 27 stycznia 2021 r., Wielka Izba natychmiast rozpoczęła obrady. Co mogło się wydarzyć podczas tych deliberacji? Możemy sobie wyobrazić, że jest to sztuka teatralna, która niekoniecznie odzwierciedla rzeczywistość.

Możemy sobie wyobrazić remis między zwolennikami analizowania art. 9 nie oddzielnie, którzy stanowią większość, a pozostałymi członkami składu orzekającego, stanowiącymi dyskretną [znaczącą] mniejszość, którzy chcieli rozpatrywać zapis dotyczący wolności religijnej oddzielnie. Zarzuty naruszenia prawa do nauki i prawa do niedyskryminacji zostały odrzucone. Część składu Wielkiej Izby uważała, że powinno się opracować jedną sekcję, która stanowiłaby zasadniczo kopię wyroku Drugiej Izby, uzupełnioną o własną analizę dotyczącą wolności religijnej. Przewodniczący Wielkiej Izby wyraził zgodę na takie rozwiązanie i wyznaczył jednego sędziego do ponownego zbadania wyroku Izby Niższej, a drugiego do przeprowadzenia analizy kwestii wolności religijnej. Wielka Izba zebrała się 15 września 2021 r., by rozpatrzyć obie części opinii.

Siedemnastu sędziów Wielkiej Izby zasiadło przy długim stole w kształcie litery U, na tyłach sali znajdowały się ławki dla pracowników Trybunału, a tłumacze zajęli miejsca w swoich kabinach. Spośród siedemnastu sędziów, jedenastu to profesoria, tj. pracownicy naukowcy z dziedziny prawa, a sześciu to sędziowie zawodowi. Sędziowie-akademy zazwyczaj dużo mówią, koncentrują się głównie na tym, co „powinno”, a nie na tym, co „jest”, i brakuje im praktyki z sali sądowej. Mają tendencję do zabierania głosu zbyt wcześnie lub zbyt późno, podczas gdy doświadczeni sędziowie znają swych kolegów i potrafią przewidzieć ich wypowiedzi,

a także proszą o zabranie głosu, aby przedstawić tok swego rozumowania, jeśli istnieje prawdopodobieństwo, że wkrótce pojawi się opinia przeciwna.

Co się dzieje podczas obrad?

Wszyscy zgadzają się, że nastąpiło naruszenie postanowień Konwencji, z pewnymi rozbieżnościami i odrębnymi analizami dotyczącymi wolności religijnej. Panuje jednomyślność w kwestii naruszenia życia prywatnego, wolności religijnej, co skutkowałoby kontrowersyjnym i skomplikowanym orzeczeniem.

Następnie sędziowie postanawiają skupić się na naruszeniu art. 8, w tym na wyrażonym odniesieniu w opinii większości do wolności religijnej. Nie jest to podejście, jakiego spodziewał się skład orzekający, przyjmując apelację, jednak zdecydowano się skupić wyłącznie na art. 8, z szerszymi odniesieniami do wolności religijnej.

Obrady trwały trzy tygodnie. Ostatniego dnia obrad zatwierdzono opinię większości. Po przetłumaczeniu na język angielski i francuski w dniu 3 grudnia 2021 r., 10 grudnia wydano komunikat prasowy w sprawie tego orzeczenia pod nagłówkiem „Adopcja dziecka bez uwzględnienia życzeń matki naruszyła jej prawa człowieka” (*Child adoption without taking account of the mother's wishes breached her human rights*).¹²

Po raz pierwszy w komunikacie prasowym opisano treść skargi. Dosłownie stwierdzono w nim, że powódka domagała się decyzji na podstawie art. 8 i 9, że Druga Izba rozpatrzyła jej roszczenie tylko na podstawie art. 8, a Wielka Izba uwzględniła jej powództwo, co wskazywało na przyczynę wniesienia apelacji, dodając pewnego suspensu ogłoszonemu orzeczeniu.

Część III: Orzeczenie Wielkiej Izby

Trybunał podkreślił, że 11-letnie dziecko nie jest stroną skarżącą i nie jest reprezentowane przed Trybunałem. Właściwe jest zbadanie skargi dotyczącej wolności religijnej i prawa do nauki na podstawie art. 8 odnoszącego się do prywatności i życia rodzinnego. Odnośnie do art. 8 sędziowie powtórzyli, że artykuł ten musi być interpretowany i stosowany w świetle art. 9. Powołali się na Traktat ONZ, który stanowi, iż należy wziąć pod uwagę korzenie etniczne i wyznaniowe dziecka. Orzeczenie potępia działania podjęte przez władze norweskie w oparciu

¹² Press Release issued by the Registrar of the Court, “Child adoption without taking account of the mother's wishes breached her human rights”, ECHR 384 (2021), 10.12.2021, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22003-7207340-9793676%22%7D>].

o najlepszy interes dziecka zamiast znalezienia równowagi między interesami biologicznego dziecka i biologicznej matki.

Mimo że Trybunał może badać jedynie kwestie pozbawienia praw rodzicielskich i zezwolenia na adopcję, w orzeczeniu wyrażono ubolewanie, że pomimo kilku bezskutecznych starań rządu norweskiego o znalezienie muzułmańskiej rodziny dla dziecka, przy umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej nie przeprowadzono dokładnej analizy jego korzeni kulturowych i religijnych. Co ciekawe, krajowy sąd apelacyjny wskazał, iż „nie może [...] stwierdzić, że adopcja dzieci muzułmańskich jest w Norwegii zabroniona”.

Orzeczenie jednogłośnie stwierdza naruszenie art. 8, stwierdzając, że „proces decyzyjny skutkujący definitywnym zerwaniem więzi powódki z X nie został przeprowadzony w sposób zapewniający należyte uwzględnienie wszystkich jej poglądów i interesów”.

W sprawie odszkodowania

Jako że strona powodowa nie wniosła o zadośćuczynienie za straty moralne przed Drugą Izłą, ale uczyniła to przed Wielką Izłą, Wielka Izba odmówiła przyznania jakiegokolwiek kwoty za straty moralne.

Skarżąca wniosła o 30 000 euro tytułem kosztów obsługi prawnej i Wielka Izba zasądziła EUR 30 000 na jej rzecz.

Do wyroku złożono dwa zdania odrębne, odnoszące się wyłącznie do kwestii słusznych środków zaradczych. Sędziowie belgijski i rumuński argumentowali, że matce należało przyznać odszkodowanie z tytułu szkód moralnych. Sędzia z Cypru również uznał, że należy przyznać pewną sumę za szkody moralne, bez podania jej wysokości.

W sprawie art. 46: Moc obowiązująca oraz wykonanie wyroków

Powódka zwróciła się do Wielkiej Izby, pierwszy taki precedens w Strasburgu, aby Trybunał przyznał jej możliwość wznowienia procesu adopcyjnego. Wielka Izba, kierując się dobrem dziecka, stwierdza, że nie ma podstaw do uwzględnienia tego typu indywidualnego wniosku o zastosowanie środka na szczeblu krajowym.

Konkluzja:

Orzeczenie Wielkiej Izby stanowi przykład niektórych rodzajów decyzji podejmowanych w Strasburgu. Na pierwszy rzut oka wydaje się, że dokonuje on właściwej interpretacji Konwencji, ale uważna lektura i porównanie z wyrokiem Niższej Izby ujawniają, iż wyrok Wielkiej Izby jest rozstrzygnięciem argumentacyjnie niespójnym i trudnym do wdrożenia w kolejnych decyzjach. Pozostawia on otwartą furtkę dla przyszłych orzeczeń, w których biologiczny mużłmański rodzic, znajdujący się w innej sytuacji niż ta młoda somalijska matka, może unieważnić adopcję, powołując się na prawo do wolności religijnej.

Podsumowując, jest to wyrok, który jest owocem słabości w stosowaniu Konwencji. Pamiętajmy o przykładzie świętego Jana Pawła II i nie bójmy się przyszłości, działajmy z mądrością i odwagą w naszej wierze.